

onderwijs IN KENIA...

...EEn kunst opzich!

auTeur: laur ruTTen /

‘Jambo,’ zo drukken mensen in grote delen van Afrika zich uit als ze elkaar begroeten. De woorden ‘Hakuna Matata’ zeggen ze er vaakachteraan. Zij wensen je dan de kracht toe om erweereen mooie dag van te maken. Samen vormen deze woorden de naam van Stichting Jambo Hakuna Matata. In 2007 raakte ik - per ongeluk - betrokken bij het ‘upgraden’ van een basisschool in Nyeri, Centraal Kenia.

destijds was er nog geen sprake van ons werk in een officiële stichting onder te brengen. Sinds 2009 is dat wel het geval. De betrokkenheid van de mensen, de vakkundigheid en de gezamenlijk opgebouwde netwerken zowel hier als in Kenia hebben ervoor gezorgd dat Stichting Jambo Hakuna Matata, verder JHM genoemd, al meerdere lokale initiatieven op het gebied van wonen, onderwijs en zorg niet alleen ondersteunt, maar ook initieert. Dit heeft al geleid tot de bouw van twee zogeheten Rescue Homes, materiële en immateriële ondersteuning van twee ziekenhuizen, het initiëren van een vakopleiding in de staatsgevangenis van Nyeri en het upgraden van twee basisscholen en een school voor vaktechniek.

visie

Over het hoe en waarom van ontwikkelingshulp zijn al bibliotheken volgeschreven. De mensen van JHM hebben echter geleerd dat het alleen zinvol is om ‘op treinen te springen die net vertrokken zijn’. Dat betekent dat het lokale initiatief de basis is om te komen tot samenwerking en dat lokale ontwikkelbehoeften centraal staan. In deze context is er volgens JHM geen sprake meer van ontwikkelingshulp maar vooral van ontwikkelingsondersteuning. Mijn werk voor deze projecten, zowel hier als in Kenia waar JHM bij is betrokken, heeft me geleerd dat er nu vooral sprake is van het delen van ervaringen en inzichten op allerlei gebied. Vooral dat laatste staat borg voor een gevoel van wederzijdse, vooral geestelijke verrijking.

doel

De doelen die JHM nastreeft zijn gerelateerd aan haar opvattingen over samenwerking met mensen in een zogeheten derdewereldland. Initiatieven daar zijn richtinggevend met betrekking tot hoe de ondersteuning georganiseerd gaat worden. Deze is vooral gericht op het delen van inzichten en praktisch vakmanschap. Bij de bouw van een woonvoorziening blijven de Keniaanse bouwgewoonten gelden, ondanks de ‘bouvvrijheid’ die daar wordt genoten.

Voor de scholen geldt dat zij, naast materiële hulp, desgewenst mogen rekenen op adviezen met betrekking tot praktische organisatie van het onderwijsgebeuren. Dus naast de bouw van sanitaire voorzieningen en/of een schoolkeuken, worden adviezen over bijvoorbeeld hoe een klas van zestig

Foto's: Laur Rutten

leerlingen in te richten zeer gewaardeerd, temeer omdat er sprake is van handelen vanuit een wederzijds respect. Ook Kenianen zijn wereldwijd en willen graag mee ‘met de vaart der volkeren’. Daarnaast bestaat er een grote behoefte hun cultuur te delen met de rest van de wereld, temeer omdat dit land een van de snelst groeiende economieën van het Afrikaanse continent heeft.

onderwijs in kenia

Het Keniaanse onderwijssysteem is geschoeid op Engelse leest. Dit heeft te maken met het koloniale

verleden van dit begin jaren zestig onafhankelijk geworden land. Er zijn staatsscholen en particulier gesubsidieerde scholen. Het overgrote merendeel van de kinderen krijgt onderwijs in staatsscholen. Met de karige budgetten die de scholen tot hun beschikking hebben, zijn zij toch in staat met veel kunst en vliegwerk een basaal onderwijsprogramma te bieden. Echter, de innerlijke kracht om te blijven roeien met de beschikbare riemen wordt ontleend aan de Keniaanse cultuur. Ervaring leert dat we te maken hebben met een vooruitstrevende natie die grote inspanningen levert om haar cultuurgeschiedenis zichtbaar te laten zijn binnen de onderwijsinstellingen.

cultuuruitingen en onderwijs

Muziek en dans spelen een grote rol binnen de Keniaanse cultuur. Nagenoeg elke gelegenheid wordt aangegrepen om deze kunstuitingen te tonen. Kenianen vertellen hun geschiedenis en belevenissen op een verhalende manier, vaak gelardeerd met zang en dans. Ook op de *Riamukurwe Primary School* in Nyeri staan deze kunstuitingen letterlijk hoog in het vaandel. In tegenstelling tot de 'private schools' is er wat betreft de staatsscholen niet direct sprake van leerlijnen kunst en cultuur. Dit neemt echter niet weg dat binnen de bestaande curricula ruim plaats is voor kunst- en cultuuruitingen. Vooral voor leerlingen uit de zogeheten 'slums' zijn '(achter)buurtgerelateerde' culturele voorstellingen een probaat middel om aansluiting

te vinden bij het reguliere onderwijsaanbod. Ontwikkeling, begeleiding en ondersteuning van deze voorstellingen zijn doorgaans in handen van ouders en leerkrachten die 'van huis uit' affectie hebben met kunstuitingen op het gebied van dans, muziek en beeldende vorming.

Stichting JHM heeft het tot nu toe mogelijk gemaakt dat de Riamukurwe Primary School in eigen beheer is kunnen beginnen met het verder duurzaam upgraden van hun school. De direct betrokkenen hierbij zijn doorgaans ouders van leerlingen. Het directe gevolg is dat de lokale verbondenheid met het totale schoolgebeuren enorm is toegenomen. Daarnaast heeft de bouw van een maaltijdvoorziening, gerund door enkele moeders, ertoe geleid dat het leerlingenaantal significant is toegenomen. Kinderen gaan in Kenia niet alleen naar school voor het onderwijs, maar ook omdat ze dan verzekerd zijn van tenminste een maaltijd per dag. Om een betrokken Keniaanse leerkracht te citeren: 'African children sing and dance for meals and better education.' Deze uitspraak geeft aan dat leerkrachten zich ervan bewust zijn dat 'lokale cultuurkracht' voor veel kinderen de sleutel is om hun ontwikkelkansen binnen het bestaande onderwijsbestel te vergroten.

wat kunnen wij hiervan leren?

In tegenstelling tot de Keniaanse onderwijsinstellingen, baden hun westerse collega-instellingen in een materiële weelde. Scholen zijn als het ware bijna dichtgegroeid met spullen en zogeheten hulpmiddelen ter eer en meerdere glorie van de kwaliteit van het onderwijs. Het aan de praat houden van deze overkill aan spullen (ict etc.) vraagt een onevenredig deel van het budget dat uiteindelijk bedoeld is om kinderen te vormen tot op de gemeenschap gerichte burgers. Welnu, observaties en eigen praktische ervaring in Keniaanse scholen heeft mij tot het inzicht gebracht dat de kwaliteit van ons onderwijs zou kunnen toenemen wanneer 'de kunst van het weglaten' beter begrepen zou worden. Het zijn niet de middelen die de graad van kwaliteit garanderen, maar het directe intermenselijk contact. Materiële schaarste dwingt, sterker nog, biedt onderwijsgeevenden de mogelijkheid hun creatieve denkvermogen aan te spreken, te vergroten en dienstbaar te maken aan de doelgroepen waar zij voor staan. Mijn werk voor JHM heeft mij in ieder geval tot een 'rijker' mens gemaakt. Kennisnemen van en participeren in collega-werk in minder bedeelde delen van de wereld en daarnaast het delen van deze kennis, heeft in ieder geval ertoe geleid dat binnen de onderwijsinstelling waarin ik werkzaam ben, soms met andere ogen naar de vormgeving van en visie op het schoolcurriculum wordt gekeken. v

Laur Rutten is leerkracht en cultuurcoördinator voor BS De Keerkring en Stichting Kom Leren, en voorzitter van Stichting Jambo Hakuna Matata.

nieuwsgierig geworden?

- > Website Stichting Jambo Hakuna Matata (JHM): www.jambohakunamatata.nl
- > Voor contact met Laur Rutten: (043) 4081970 / (06) 39873439 / rutten.ortmans@ziggo.nl